

Oos Gebrook

Heemkundevereniging Hoensbroek

Jaargang 5 nr. 2 - juni 2012

Oos Gebrook

Een uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek.
Jaargang 5 nummer 2 - juni 2012

Redactie:

Jan Bus
Hein Giesen
Bernard Grothues

Jo Hermanns
Wim Kortekaas
Math Mertens

Ingezonden artikelen:

Leo Meevers Scholte

Afbeeldingen:

René Fijten
Hub Ermers

Acquisitie en advertenties:

Jan Bus
Hein Giesen

Secretariaat:

Klinkertstraat 19,
6433 PA Hoensbroek, tel: 045-5217721
E-mail: secretaris@heemkundehoensbroek.nl

Verenigingslokaal:

Schuinstraat 2a 6432CM Hoensbroek

Bank: ING 3280562 t.n.v. Heemkundevereniging Hoensbroek

Website: www.heemkundehoensbroek.nl

Losse nummers € 2.00

Inhoudsopgave

❖ Voorwoord voorzitter Paul Borger	4
❖ Hoensbroekse sportcoriféeën (2)	5
❖ Waar komt die straatnaam vandaan (4)	12
❖ Opsporing verzocht	15
❖ “Haal op” en de Droomvijver	16
❖ De vuëgel	22
❖ Tweehonderd jaar Burgerlijke Stand	24
❖ Jubileumactiviteiten	26
❖ De Staatsmijn Emma Deel 3	28
❖ De Kattesjtert	36
❖ Barbeknoeien	38
❖ De Voorman	39
❖ Begunstigers	43

W. MENGELERS – AUTO ELEKTRA

Burg. Slanghenstraat 11
6433 AR Hoensbroek
Tel.: 045- 5217777

PETER WIND - PAPIER/KANTOORVAKHANDEL

Akerstraat Noord 288
6431 HW Hoensbroek
Tel. 045 - 523 07 48

Beste leden,

Als we terugdenken in de tijd dan zijn de vijf jaren, die onze vereniging bestaat, toch wel erg snel gegaan. Met een ledenbestand van 187 zijn we erg snel gegroeid en we zijn nog steeds aan het groeien. We hebben dan ook het een en ander gedaan in deze vijf jaar dat een heleboel mensen aanspreekt. Veel mensen willen toch graag weten wat er vroeger in Hoensbroek geweest is en wat er is gebeurd.

Dankzij een stabiel bestuur en hardwerkende vrijwilligers hebben we intussen een goede reputatie opgebouwd in de Hoensbroekse gemeenschap. Vele projecten hebben we aangepakt, soms in het archief en achter de computer, maar ook de avonden die we verzorgd hebben waren een succes.

Vooraf het project van de gietijzeren kruisen was een klus waarbij lijfelijke inzet nodig was. De boeken die we tot nu hebben uitgebracht en ook de monografie over de Hoofdstraat van Hein Giesen en van andere leden die zich hiervoor hebben ingezet, waren een schot in de roos.

En nu zijn we bijna jarig. Als je jarig bent hoor je te trakteren en dat doen we dan ook. Er komt een nieuw boek over het kasteel uit, dat aan onze leden, u dus, tegen een verjaardagsprijsje wordt aangeboden.

Op 7 september a.s. zal hiervan de presentatie zijn in het kasteel, waarvoor u een uitnodiging krijgt. Op deze zelfde avond wordt de tentoonstelling over Hoensbroek geopend met vele wetenswaardigheden, foto's en curiosa.

Er zijn nog een aantal plannen die bij wijze van spreken op de tekentafel liggen om de komende jaren in te vullen. Ik denk hierbij onder andere aan het beschrijven van wandelroutes, aan een volgende monografie over bijvoorbeeld de gietijzeren grafkruisen of over de historische gegevens van en over burgemeester Slanghen.

We zijn in ieder geval druk doende en we hopen dat er meer actieve leden komen die bijvoorbeeld archief- of ander onderzoekwerk willen doen.

Resumerend mogen we terugzien op een mooi resultaat in de afgelopen vijf jaar en we hopen dit voort te zetten in het volgende lustrum.

Paul Borger, voorzitter.

Hoensbroekse Sportcoryfeeën (2)

Lambert Verdonk

Door Hein Giesen

Hoensbroek kent een tweetal geboren en getogen Hoensbroekse jongens die het Oranjeshirt van ons Nederlands elftal mochten dragen. Een van hen was Lambert Verdonk die al op 19-jarige leeftijd in ons nationale team debuteerde.

Lambert, geboren in 1944 aan de Emmastraat in Hoensbroek, is de jongste telg van een gezin met drie kinderen. Zijn moeder staat er al jong alleen voor, want de vader van Lambert sterft als Lambert pas 6 jaar oud is.

In het begin van de jaren vijftig verhuist het gezin naar de Kouvenderstraat en later naar de nieuwe flats aan de Pastoor Schleidenstraat.

De voetbalwei in zijn kinderjaren is de fruitweide van de la Roy aan de Kouvenderstraat (waar in 1960 de winkelflats verrijzen).

Op die boerenwei, voetballend met de jongens uit de buurt, valt zijn behendigheid met de bal al op en op 12-jarige leeftijd (jonger kon men in die jaren niet bij de jeugd voetballen) meldt hij zich, zoals alle jongens "uit het dorp", aan bij SV Hoensbroek (nu EHC) dat dan nog aan de Terveurdtweg speelt.

Begin

Zijn eerste wedstrijd in een voetbaltenue speelt hij in het C-elftal, uit naar FCH (nu FC Hoensbroek), die in die jaren een veld hebben achter het café Driessen aan de Overbroekerstraat. Een voetbalwei waar eerst nog de koeien van de wei af moeten en de flatten gespreid.

Ondanks zijn, ook voor zijn leeftijd, tengere figuur schuift hij al snel door naar de B-jeugd, waarmee hij in 1957 kampioen wordt en de finale om de destijds fel begeerde Bisschopsbeker speelt. Op vijftienjarige leeftijd is hij al een vaste kracht in de A-selectie en als zestienjarige debuteert hij in het eerste elftal van SV Hoensbroek, dat in dat jaar in de eerste klasse KNVB speelt. Hoewel Lambert de Ambachtschool doorliep en ruim 2 jaar als timmerman bij de gebroeders van 't Hoofd werkte, werd al snel duidelijk dat dit talent niet onopgemerkt zou blijven en er voor Lambert een toekomst als profvoetballer in het verschiet lag.

De A-Selectie van SV Hoensbroek in 1961:

Staand v.l.n.r.: Leider Evert Buurm an, Jacques Verboeket, Jan Brey,
Paul Ortmans, J. Frijs, Wiel Smeets, Wiel Freiling. Knielend: Louis Heinen, Harry Srech, Lambert
Verdonk, Pascal Verboeket, Frans Hermans en Ger Essers.

Hij speelde al dra als enige amateurvoetballer tussen de jonge profs in het Nederlands jeugdteam en in het voorjaar van 1963, achttien lentes oud, tekende hij een profcontract bij PSV in Eindhoven.

De start van zijn profcarrière ging voortvarend. Lambert was linksbenig en speelde het liefst als spelverdeler achter de voorhoede aan, maar het verliep anders.

Linksbuiten

De Zwitserse linksbuiten van PSV, Toni Alleman, raakte geblesseerd en trainer Bram Appel was zo gecharmeerd van de trucrijke en wendbare Verdonk dat hij hem op de linksbuitenplaats liet debutteren. Een hele omschakeling voor een voetballer die de vrijheid gewend was en nu met vaste mandeking aan de buitenlijn moest blijven hangen. Lambert speelde echter zo goed op deze plek dat de Zwitser zijn vaste plaats kwijt was. Het werd een bliksemstart voor de jonge Verdonk.

Bondstrainer Elek Schwarz, die Lambert al kende van zijn optredens bij het Nederlands Jeugdelftal, selecteerde hem in maart 1963 voor de wedstrijd België-Nederland in Antwerpen en de negentienjarige Lambert speelde daar een bere wedstrijd.

De Belgische rechtsback George Heylens, die een week eerder in de Europacupwedstrijd Anderlecht-Real Madrid de legendarische linksbuiten Gento volkomen aan banden legde, wist niet wat hem overkwam, Lambert draaide hem helemaal dol.

Het was dat onze midvoor Piet Kruiver niet in zijn beste doen was en geen enkele van zijn fluwelen voorzetten en steekpasjes wist te benutten, het bleef 0-0. De pers was lovend over het debuut van Verdonk.

Het Nederlands elftal in Antwerpen op 22 maart 1964.

Rechts vooraan Lambert in zijn debuutwedstrijd

Een jongensdroom was waarheid geworden.

Het leek wel op het verhaal van de stripvoetbalheld Kick Wilstra. Lambert die nog geen jaar eerder speelde in de tweede klasse KNVB, bijvoorbeeld tegen een stel uit de Limburgse löss getrokken boeren uit Rothem, en daar op de hobbelige voetbalwei van RVU stond te ballen, speelde nu voor een vol stadion in Antwerpen in het Nederlands elftal de sterren van de hemel. Lambert speelde aansluitend nog drie wedstrijden voor ons nationale elftal. Op 12 april 1964 in het Olympisch Stadion in Amsterdam tegen Oostenrijk 1-1, een week later in Rotterdam tegen Zweden, een wedstrijd die met 1-2 verloren werd en op 25 maart 1964, hij is dan juist twee weken in militaire dienst, tegen Albanië. Die wedstrijd wordt met 2-0 gewonnen. De toekomst lachte hem toe, 19 jaar oud en al vier "caps" voor Oranje. Lambert staat hiermee nog steeds in de top twintig aller tijden van de jongste debutanten in het Oranjeshirt.

Militaire dienst

Terugkijkend op zijn voetballoopbaan vindt hijzelf nu nog steeds dat het eerste jaar bij PSV zijn beste tijd was.

Een breekpunt in zijn prille carrière werd de dienstplicht.

In de onderste rij, Lambert in een Nederlands elftal, met onder meer de Limburgers Fons van Wissen (uiterst links) en hurkend voor hem Pummy Bergholtz

Andere talenten uit die jaren zoals Willy Dullens en Johan Cruijff werden "afgekeurd", maar Lambert moest zijn dienstplicht vervullen en trof in dienst ook nog eens een echte houwdegen als commandant, eentje die wou laten zien dat iedereen voor hem gelijk was.

De slechts 1,70 m grote en tenger gebouwde Lambert werd niet ontzien en moest bijvoorbeeld twee dagen voor de wedstrijd tegen Albanië nog een

mars van 25 kilometer met bepakking lopen. De diensttijd bracht hem uit het ritme dat voor een jonge sportman zo belangrijk is. Daarnaast wisselde het Nederlands elftal van trainer. Elek Schwarz, de man van het combinatievoetbal, werd vervangen door de Engelsman Dennis Neville, die het "hit and run" voetbal voorstond, nou niet bepaald een spelwijze die op Lambert afgestemd was. Bovendien had hij concurrentie van de popu-

lairste linksbuiten die Nederland ooit gehad heeft, Coen Moulijn. Deze had ook nog het voordeel dat hij bij Feyenoord speelde, een Feyenoord dat in die jaren diverse internationals leverde en dan is door een trainer vlug de keus gemaakt voor de man die aan zijn medespelers gewend is.

Een beeld uit een voetbalwedstrijd PSV-Feijenoord, de Rotterdammer Rinus Israel (L) in duel met de PSV'er Lambert Verdonk.

Lambert is tot 1968 altijd in beeld gebleven als selectiespeler, hij speelde nog vele malen in Jong Oranje en was diverse keren bij de selectie als reservespeler.

Johan Cruïff

Hij speelde een keer samen met Johan Cruïff in een oefenwedstrijd en wel tegen het Franse Strasbourg, die met 7-1 gewonnen werd en waarin Lambert een doelpunt maakte en hij tweemaal Cruïff in staat stelde te scoren. Lambert trouwde in 1967 en toen zij terugkwamen van hun huwelijksreis naar Mallorca kreeg Lambert te horen dat hij door PSV verkocht was aan Sparta. Sparta werd toen getraind door Wiel Coerver en daar heeft Lambert veel baat bij gehad. Coerver werkte aan zijn techniek en verbeterde zijn sprintsnelheid. Zijn grootste triomf bij Sparta was, dat PSV met 3-1 verslagen werd en hij twee goals maakte tegen zijn voormalige werkgever.

Na een seizoen hield hij Sparta voor gezien en verkaste hij naar NEC, waar hij een stuk meer kon verdienen en twee seizoenen speelde.

Go Ahead uit Deventer was zijn volgende club, waar hij een driejarig contract tekende. A ging hij er financieel op vooruit en B werd Wiel Coerver bij NEC aangetrokken als nieuwe trainer. Hoewel Lambert vond dat deze hem voetbaltechnisch op het goede spoor had gezet, was hij niet bepaald Lamberts favoriete trainer.

Go Ahead werd destijds getraind door Barry Hughes en Lambert kreeg op zijn favoriete linkerflank concurrentie van Bert van Marwijk, de huidige

Het EHC-team dat in 1979 bijna landskampioen was.

V.l.n.r.: verzorger Karel Tilly, Rob Krul, Frank Cruts, Merx, Leo Steeghs, Karl Wingendorf, Nico Smits, John Bauer, Sjeng Quaedackers, trainer Karel Bauling en elftal leider Cor van Rooy.

Zittend: Louis Corduwener, Lambert Verdonk, Hans Verscharen,
Piet v.d. Zande, Suad Ali en Jo van Wijnen

bondstrainer. Door een langdurige blessure kwam hij in het begin hier niet aan spelen toe en had van Marwijk zijn kans gezien en een vaste plaats veroverd.

In 1972, na twee jaar Go Ahead, kreeg hij een mooi aanbod van de Franse topclub Olympique Marseille die op links versterking zochten. Lambert, die, evenals zijn vrouw, geen woord Frans sprak hapte toe en het werd een topjaar. Olympique werd in '72/'73 Frans kampioen en won de beker met de trucrijke Verdonk als publiekslieveling en sterspeler, maar ook dit was slechts van korte duur. Olympique kwam in de financiële problemen door allerlei malversaties van de voorzitter en verhuurde in 1973 Lambert aan AC Ajaccio, op het eiland Corsica. Ondanks het mooie weer en het fraaie eiland voelde Lambert zich hier niet op zijn gemak en was hij blij dat Olympique hem een jaar later doorschoof naar Angoulême CFC.

Door blessures geplaagd beëindigde Lambert hier zijn profcarrière en kwam hij terug naar Nederland, waar hij in Heerlerheide een leuke bungalow had laten bouwen en ook werk had gevonden als postbode in Hoensbroek.

Lambert Verdonk terug in Limburg was natuurlijk niet onopgemerkt gebleven en Limburgia (toen Hoofdklasser) wist hem te strikken om hun team te versterken. Maar daar kon hij zijn draai niet vinden en hij was al snel terug op het oude nest, waar het allemaal begonnen was, op het sportpark Terveurd bij EHC.

Hier heeft hij nog een paar mooie jaren aan zijn sportcarrière kunnen plakken. Kampioen in de Eerste Klasse F, met promotie naar de Hoofdklasse waar zij prompt ook weer kampioen werden en door een late tegentreffer, in de 94e minuut thuis tegen Rhoda Raalte, het landskampioenschap zagen vervliegen. Dit was ook zijn laatste wedstrijd op niveau. Hij hield zich aan zijn belofte aan een oude jeugdleider, Evert Buurman, die inmiddels in Hillensberg was gaan wonen en hij heeft daar, bij SV Hillensberg, in de Duitse onderafdeling, nog een paar jaar louter voor zijn plezier gespeeld.

Bronnen:

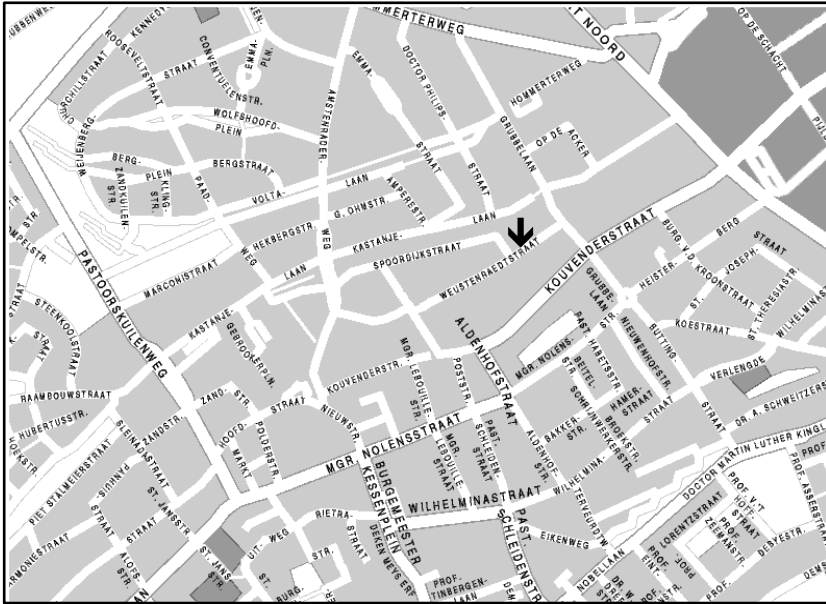
De eigen herinneringen aan Lambert.

Het boek: Lambert Verdonk, een leven op linksbuiten, Driek van 't Hoofd, Hoensbroek 2010.

Waar komt die straatnaam vandaan (4)

Weustenraedtstraat

Door Bernard Grothues

De naam Weustenraedt is van de 16e tot de 18e eeuw nauw verbonden geweest met Hoensbroek. Waarschijnlijk was deze familie van oorsprong ‘thuis’ in het aan de grens van de oude Heerlijkheid Hoensbroek gelegen gehucht Weustenrade. In de Hoensbroekse gemeenschap nam de familie een voorname plaats in.

Vanaf de 16e eeuw verbleven ze op de Wijngaardshof.

De vroegere Premie-Dwarsstraat is in 1951 naar Weustenraedt vernoemd. Zij loopt van de toenmalige Premiestraat (Christiaan Quixstraat) tot aan de Grubbestraat, de huidige Grubbelaan. Zij loopt ongeveer parallel met de Kouvenderstraat.

Na de laatste wijziging in 1970 loopt de straat nu vanaf de Amstenraderweg in oostelijke richting en na kruising met de Christiaan Quixstraat eindigt ze aan de Grubbelaan.

Het gemeentebestuur van Hoensbroek heeft gemeend de naam Weustenraedt voorgoed aan de gemeente te verbinden en met name aan Adriaan Weustenraedt, hoewel de voornaam niet in het besluit is vastgelegd.

Adriaan Weustenraedt

Wie was deze Adriaan Weustenraedt en wat waren zijn verdiensten voor Hoensbroek?

In de geboorteakte staat te lezen dat hij op 16 april 1630 werd gedoopt als Adrianus, zoon van Matthei Wustenradt en Agnetis Erff.

De doopgetuigen waren Adrianus Hoen, dominus de Hoensbroech, Appolonia Spies en Martinus Schniders. Een veelzeggende akte, die bewijst dat er een relatie was tussen de op het kasteel wonende familie en de op de Wijngaardshof wonende leenman Matthys Weustenraedt. Ook de naam Appolonia Spies tot Schweinheim duidt hierop. Adrianus Hoen was heer van Hoensbroek, de zoon van Ulrich Hoen, heer van Hoensbroek, die de 2^e keer trouwde met Catharina van Spies tot Schweinheim. Zij was de peettante van het kind en behoorde dus tot de familie. Deze familieband leidde ertoe dat Adriaan Weustenraedt later pastoor werd in Beringen.

In de zijtak Hoensbroeck van Oostham is het Arnold Adriaan baron van Oostham en Beringen geweest, die voor de benoeming heeft gezorgd.

Pastoor

Zo werd Adriaan Weustenraedt op 10 september 1654 pastoor te Beringen, waar de kerk dat jaar met de stad door de vijandelijke troepen in brand was gestoken. Als pastoor liet Weustenraedt meteen zijn daadkracht zien. Hij herstelde de kerk, plaatste eiken beschotten met kunstrijke beelden en verrijkte zijn kerk met vele relikwieën. In 1684 richtte hij een broederschap op van het H. Kruis voor de talrijke bedevaartgangers naar zijn kerk. Om zijn verdiensten werd hij op 22 augustus 1685 door de pastoors tot deken gekozen. Adriaan werd vooral bekend door zijn stichting van twee studiebeurzen bij testament van 27 februari 1692. De ene is gesticht voor Hoensbroek, de andere voor Beringen voor de studie van filosofie, theologie, rechten en medicijnen. De afstammelingen van zijn broer Nicolaas en zijn zus Maria Catharina hadden de voorkeur, vervolgens jongeren van Beringen en van Hoensbroek en daarna van de omliggende plaatsen bij voorkeur van Klimmen. Adriaan Weustenraedt, overleed als pastoordeken te Beringen in de Kempen op 12 januari 1695.

HEUNEN COIFFEUR HERENSALON

Wilhelminastraat 76

6431 XX Hoensbroek

Tel.: 045- 5211324

Opmerkelijk is dat een neef van Adriaan, Johannes van Weustenraedt op 4 februari 1656 benoemd werd tot pastoor te Klimmen en officiaal van Valkenburg, waarna hij in 1657 werd gekozen tot landdeken.

Deze Johannes bedacht in zijn testament zijn drie neven, die eveneens priester waren, met zijn nalatenschap. Zo erfde Gerardus Weustenraedt, pastoor te Wylre, zijn boeken en brouwersgereedschap; Adriaan Weustenraedt, pastoor te Beringen kreeg zijn gouden kruis en al zijn relikwieën en zijn neef Matthias Weustenraedt ontving zijn zilveren kelk en zijn misgewaad.

Uitgestorven

De tak Weustenraedt waartoe Adriaan behoorde is uitgestorven. Gebleven is zijn mogelijke familiewapen, met afbeeldingen op een rood schild van een gouden hertengewei, waartussen een zilveren zwaan met opgeheven vleugels. De dekkleden zijn in goud en rood en het helmteken bestaat uit de zwaan van het schild, dat omgeven is met het hertengewei.

Bronnen: Raadsbesluit: vastgesteld d.d. 6-10-1927 door de gemeenteraad van Hoensbroek.

Wijzigingsbesluiten: 1-10-1950 en 12-11-1970

Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique. IX 386-387, 394

Gesch. bisdom Roermond III, 16-17, 321. Habets

Geschiedenis van Hoensbroek, P.A.H.M. Peeters e.a. (1967)

Het jubileumboek

U kunt nog tot 1 juli bij Hein Giesen intekenen

voor de ledenprijs van

€20,00.

SCHADENET - KOENEN

Breukerweg 178

6412 ZL Heerlen

Tel.: 045-5215450

Opsporing gezocht

Hieronder een elftalfoto van de voetbalclub De Dem Raven, destijds spelend op het voetbalveld links naast het mijnwerkers gezellenkamp “De Dem”. De foto is beschikbaar gesteld door Ger Moorkamp van restaurant Bergrust aan de Schuureikenweg. Behalve zijn vader weet Ger nog de volgende namen van de spelers op deze foto.

vv Dem Raven ± 1954

Staand vlnr: ?-?- Phil Guillaume- Sjaak de Bruin- ?-?- Toon Moorkamp-
Broer Huirne. Knielend: Jan Rutten- Jo Smits- ?- Gijs van Ham-?

Wie van onze lezers herkent een der overige spelers en wie kan ons meer vertellen over deze, waarschijnlijk in 1961 opgeheven voetbalclub? We zouden graag weten waar, wanneer en door wie deze club is opgericht. Wie was er trainer, wanneer zijn zij gestopt? Was dat in 1961 en waarom? Schulden, te weinig leden of andere beweegredenen? Wie o wie kan ons verder helpen en de werkgroep Verenigingen op het juiste spoor zetten.

CONSTRUCTIEBEDRIJF WIEL PETERS

Economiestraat 47 A

6433KC Hoensbroek

Tel.: 045- 5211057

"Haal Op" en de Droomvijver.

In een krantenbericht van het Limburgs Dagblad van 26 januari 1960 is te lezen dat op de jaarvergadering van de hengelsportvereniging in hotel Amicitia aan de Markt in Hoensbroek, voorzitter Hilgers vol gepaste trots aankondigt dat op Hemelvaartsdag 26 mei 1960 de eerste viswedstrijd, het clubkampioenschap van "Haal Op", op de Droomvijver gehouden wordt. De officiële opening zal drie dagen later, op zondag 29 mei plaatsvinden.

De droom van de heren Hilgers en Kopers is een feit, de Droomvijver is werkelijkheid geworden! Maar daar is dan

al een heel traject aan voorafgegaan.

De oprichting van Haal Op

In het viswaterarme gebied van de oostelijke Mijnstreek pakken een paar enthousiast aanvoering van animator de heer F. Hilgers en de vissers zich samen en richten in december 1952 in Hoensbroek de hengelsportvereniging "Haal Op" op. Hengelaars moeten in die jaren echter steeds naar het Julianakanaal

f de Maas reizen om een iengeltje uit te gooien, hier n de buurt is nergens een

oehoorlijk viswater. Rond de diverse kastelen vind je een aantal, meestal verwaarloosde grachten, die echter in particulier bezit zijn, waar geen visstandbeheer is en meestal ook alleen maar illegaal gevisst kan worden. Meer keuze voor een "stekkie" heeft een visser in onze contreien niet. Mede door de komst van vele "Hollandse" arbeiders die door de Staatsmijnen naar het zuiden gelokt worden, groeit de vereniging constant en telt per 1 januari 1960 al 341 leden,

Dhr. van Bentem krijgt een speldje als honderdduizendste lid van de AHB

waaronder 61 jeugdleden onder de 18 jaar.

Vermeldenswaard is dat de heer Hein van Bentem, die zich in november 1958 meldde als lid van “Haal Op”, tevens als honderdduizendste lid van de AHB hengelaarsbond werd ingeschreven (foto).

Het Droomvijveridee en zijn realisatie

Na een bezoek aan de aangelegde visvijver Meerhoven van Philips in Eindhoven, in de zomer van 1956, borrelen de ideeën

op om in de Mijnstreek ook een eigen grote visvijver aan te leggen.

Voorzitter Frans Hilgers laat zijn oog vallen op het braakliggende terrein tegenover het kasteel Hoensbroek, waar voorheen de voetbalvereniging SV Hoensbroek speelde en die dit altijd te natte voetbalveld in 1953 verruilde voor het sportpark aan de Terveurdtweg.

Door zijn functie bij de Staatsmijn Emma, chef-portier, heeft hij goede connecties bij de mijn en weet hij al snel de directie te overtuigen van zijn idee om aan de Klinkertstraat een visvijver aan te leggen. Een plek waar de mijnwerkers lekker dichtbij huis, omringd door groen, een paar uur kunnen ontspannen op een visstekje in de frisse buitenlucht. Met de steun van de Staatsmijnen in de rug krijgt hij al snel toestemming van de eigenaar van dit 8 hectare grote grondstuk, de stichting Ave Rex Christe, om hier een visvijver te creëren. Er wordt een stichting in het leven geroepen, waarin de gemeente Hoensbroek, de Staatsmijnen, Ave Rex Christe en de hengelervereniging “Haal Op” zitting nemen.

Staatsmijnen

Naast de steun van de Staatsmijnen, die de diensten van hun Grondbeheer en Plantkundige Dienst ter beschikking stellen wordt in samenwerking met de Heidemaatschappij een plan opgesteld dat voorziet in een visvijver van 6 hectare met een oeverlengte van ruim 1500 meter, waarvoor 60.000 m3 grond verzet moet worden.

WONING EN PROJECTINRICHTING MIJN STIJL CHANTAL DRIESSEN

Hoofdstraat 390

6432 GN Hoensbroek

Tel.: 045- 5216678

De kosten worden door de Heidemaatschappij geraamd op fl. 165.000,- Na aftrek van diverse Rijkssubsidies, plus een royale bijdrage van het Fonds voor Sociale Instellingen van de Staatsmijnen en een gift van Ave Rex Christe dient "Haal Op" in dit plan 10.000 gulden zelf op tafel te leggen en hoopt men het project in de nazomer van 1959 op te kunnen leveren. De hengelclub zet dan van alles op touw om dit bedrag te verzamelen. Via de Algemene Hengelaars Bond worden alle landelijke hengelerverenigingen opgeroepen om een steentje bij te dragen aan de realisatie van de Droomvijver (deze naam is bedacht door de secretaris dhr. Kepers).

Hier in de Mijnstreek start de actie Glück Auf, die de mijnwerkers oproept een bijdrage te storten. Mede dankzij de giften van de Hoensbroekse middenstand en een gulle gave van zowel de RK Vereniging voor Mijnbeambten als de RK Mijnwerkers Bond zijn de benodigde 10.000 gulden op 15 december 1958 binnen.

De eerste spade

Op 24 juli 1959 werd door burgemeester Martin en voorzitter Hilgers op feestelijke wijze de eerste spade in de grond gestoken en kon de firma Coumans-Schepers starten met het uitbaggeren van de vijver.

Het natte terrein werd niet helemaal uitgediept, er werd slechts een gracht om het hele gebied gegraven. Met de grond die men uit die "ring-gracht" baggerde creëerde men de wal rond de vijver waarop nu de vissers hun hengels uitwerpen.

Als de vijver t.z.t. volgelopen is met het rijkelijk aanwezige grondwater, zal de plas buiten de uitgediepte gracht ruim een meter diep zijn.

Medio februari 1960 zal de eerste vis in de Droomvijver uitgezet worden. Maar liefst 2800 pond voorn (5600 stuks) waarvan minimaal 15% brasem.

Hiernaast zal de OVB, de Organisatie ter Verbetering van de Binnenwater-
visstand, zorg dragen voor een behoorlijk kwantum karpers en jonge snoek
en aal, een geschenk t.w.v. ruim 4000 gulden. Ook mag men t.z.t. de kas-
teelvijver “afvissen”. Dit elektrisch afvissen levert maar liefst 5875 vissen op

die alle naar de
overkant van de
straat verhuizen.
Zoals in de aanhef
vermeld wordt op
zondag 29 mei
1960 de Droomvij-
ver geopend. In
die eerste jaren is
het een drukte
van belang.

De viswedstrijden
worden druk be-
zocht. Als je niet tijdig inschrijft vis je naast het net. Het ledenaantal stijgt in
die jaren tot bijna 800 en Haal Op is dan de grootste vereniging van Hoens-
broek.

In die beginjaren wordt er ook een of tweemaal per jaar een grote partij fo-
rel uitgezet. Na een paar dagen (de forel moet even wennen en uitzwer-
men) mag er dan tegen betaling op forel gevist worden. Een eclatant suc-
ces. In drommen staan de vissers op zaterdagmorgen te dringen om een
plaatsje en binnen een paar dagen is alle uitgezette forel gevangen en ge-
bakken.

HARREMAN VERHUIZINGEN

De Koumen 28
6433 KD Hoensbroek
Tel.: 045-5233333 - www.harreman.nl

F. NIJSTEN SLIJTERIJ WIJNHANDEL

Kouvenderstraat 158
6431 HH Hoensbroek
Tel.: 5223466

Schaatsen

Ook de weergoden zijn hun gunstig gezind. In 1963 en '64 heerst Koning Winter en is het een drukte van belang op het ijs van de Droomvijver. De Limburgse kampioenschappen schaatsen worden er georganiseerd en we hebben in die jaren zowaar plaatselijke favorieten op het ijs, zoals Jos Raaymakers en André de Jong, deze laatste wordt in 1963 Limburgs kampioen.

André de Jong rijdt in dat jaar zelfs de Elfstedentocht uit en eindigt deze bij-

zonder barre toer van 1963 tussen de wedstrijdschaatsers.

Het schaatsen brengt zoveel geld in het laadje dat er een lichtinstallatie met 8 masten wordt geïnstalleerd zodat men ook 's avonds een baantje kan trekken.

Een eigen kantine

Een andere wens, een eigen kantine bij de vijver, wordt met veel inzet van de eigen leden in 1967 gerealiseerd. Initiatiefnemer dhr. Hilgers is dan al geen voorzitter meer. Hij wordt opgevolgd door de heer Wensink, die deze kantine in de zomer van 1967 opent.

Tussendoor zijn er nog concrete plannen geweest voor een tweede visvijver bij de Kathagermolen, maar dat ging uiteindelijk niet door.

Activiteiten

De hengelervereniging was tevens actief met het organiseren van een dagje kabeljauwvissen op zee of naar de Oosterschelde en de hengelwedstrijden om het Staatsmijnenkampioenschap waren ook een jaarlijks terugkerend evenement, dat veel hengelaars naar de Droomvijver trok.

De Limburgse hengelkampioenschappen, de viswedstrijden tussen het personeel van Philips en de Staatsmijnen, het waren allemaal evenementen die in de Droomvijver "uitgevist" werden.

Nu vissen de leden van Haal Op in een rustiger viswater. Er zijn in de loop der jaren veel meer ontspanningsmogelijkheden gekomen en we zijn mobieler geworden.

De jeugd heeft zijn computer en komt enkel nog opdagen bij het populaire nachtvissen. Zelfs het vijftigjarige bestaan van de Droomvijver is in 2010 zonder veel feestelijkheden voorbij gegaan.

Bronnen:

Foto- en plakboeken van Louis Hilgers.

R. OFFERMANS - FYSIOTHERAPIE

Kouvenderstraat 111
6431HC Hoensbroek
Tel.: 045-5220932

PARTYCENTRUM AMICITIA

Markt 9
6431 LG Hoensbroek
Tel.: 045- 5212999

De vuëgel

't Lettert, 't kwettert
't sjettert d'rop los
de mösje d'r maelder
de vuëgel in 't bos

't Flöt en 't breujt
't greujt mer wiej gek
i sjtroek en i baom
't leefs i de hegk

ich versjtao neet de vuëgel
nieks aa te doeë
toch preuf ich 't vuërjaor
en dat mak mich vroeë

op d'r draod van 't leech
wat zint ze mer drök
dat geblater gesjnater
doe huësj hun gelök

wat maak ich mich nog zörg
om al wat gebuërt
laot mich zin wiej de vuëgel
dat mich gaene mie sjuërt.

Math Mertens

BLOEMENHANDEL TURNER FLOWER

Klinkertstraat 27
6433 PA Hoensbroek
Tel. 045-5215442

VAN OERS ASSURANTIËN

Kouvenderstraat 238
6431HK Hoensbroek
Tel.: 045- 5212856

Tweehonderd jaar Burgerlijke Stand

Door Bernard Grothues

Mien Billekens-Jeuken en

Conny Plassen in de wetboeken.

Na de Franse Revolutie werd bij decreet in 1796 de Burgerlijke Stand vastgelegd en onder het bewind van Napoleon werd in 1804 de Code Napoléon ingevoerd. Dit burgerlijk wet-

boek omvat naast de Burgerlijke Stand nog vele andere zaken. Met behulp van de Burgerlijke Stand kon Napoleon o.a. de dienstplicht ten behoeve van zijn leger beter afdwingen en een efficiëntere belastingheffing invoeren. Onder meer hierom werden zijn hervormingen door de overheden ook na zijn bewind gehandhaafd in de eertijds door hem bezette gebieden. Nu na tweehonderd jaar is het zo dat van alle belangrijke gebeurtenissen in een mensenleven de afdeling Burgerlijke Stand van een gemeente akten opmaakt. Dat gebeurt bij geboorte, huwelijk, echtscheiding, geregistreerd partnerschap, beëindiging of omzetting van geregistreerd partnerschap en overlijden.

Akten

De geboorteakte, huwelijksakte, echtscheidingsakte, geregistreerd partnerschapakte of overlijdensakte zijn het bewijs van deze gebeurtenissen. Deze akten worden bewaard in het register Burgerlijke Stand.

Bij de invoering van de Burgerlijke Stand in de Zuidelijke Nederlanden (Vlaanderen en Brabant) waren de familienamen al eeuwenlang gestabiliseerd, maar dat was niet zo in de Noordelijke provincies van Nederland. Iedere burger die daar nog geen vaste achternaam had, werd door een apart decreet van Napoleon van 18 augustus 1811 verplicht er een te kiezen. Dat sommige mensen bij wijze van protest een belachelijke naam als **Naaktgeboren** of **Zondervan** zouden hebben gekozen, is een hardnekkige mythe. De namen zijn vaak al ouder.

Toch bleven er in Noord-Nederland nog geruime tijd mensen over die geen achternaam voerden.

Op 17 mei 1813 werd een nieuw decreet uitgevaardigd waarin bepaald werd dat men toch echt voor 1 januari 1814 een achternaam moest kiezen. En zo treffen we in de boeken opvallende schaamnamen aan als **Duurentijdt**, **Geilert**, **Nietswaart**, **Ongewassen** en **Uit de Hemel**.

In 2007 startte het BNN-radioprogramma *De Coen en Sander Show* op 3FM de verkiezing van de “schaamnaam” van het jaar: de naam waarvoor je je zou moeten schamen. Aan deze stemming deden honderden luisteraars mee. Winnaar werd **Wil-Jannie Mostert – Uit de Fles**. De andere genomineerden waren: mevrouw **Verdwaald- Onderwater**, **Henny Spekken-Bonen**, **K. Bouter**, **Claar Comen** en **Connie Comen**, **Yvette Kip**, **Patty Koot** en **Connie Veren**.

In 2008 was de belangstelling even groot. Winnaar werd toen: **Stanley Messie**, gevolgd door: **Coos Busters**, **Anna Nas**, **Wil Krikke**, **Izzy van Gisteren**, **Conny**

Plassen, mevrouw **Potappel – Stroop**, **Beau ter Ham** en **Trui Halfmouw**.

Het jaar daarop was het weer een groot succes, nu met als winnaar **Fokje Modder**. De runner-ups waren toen **Jos Tibant**, **Chil Persoon**, **Wil Krikke**, **Brad Wursten** en **Charrel Kip**. In 2010 ging **Con Domen** met de (on)eer strijken, gevolgd door **Piet Saman**, **Justin Case**, **Klaartje Komen**, **Metje Hol**, **Douwe Schat**, **Truusje Spetter-Kwak**, **Jos Thie**, **Dick Sack** en **Donald Duk**. In de *Coen en Sander Show* 2011 was de gelukkige winnaar **Louwe Pruim**.

Hij zei zich nooit voor zijn naam te hebben geschaamd en was juist blij met alle leuke reacties. Een mooie tweede plaats was toen voor **Bennie Dood** en **Annabelle Blaas** (derde).

De anderen waren: **Robin Hoedjes**, mevrouw **Plu- in 't Hol**, **Sam Bal**, **Jo de Jong**, **Kin Ki Jim**, **Annewil Hokken** en **Bing Go**. Toch heb ik enkele namen gemist zoals **A. Nus (Adrie Nus)**, **Jan Poepjes**, **Piet Krediet** en onze Limburgse uit Echt: **Mien Billekens- Jeuken**, die naar mijn mening voor 2012 beslist een nominatie verdienen.

Bronnen:

*Tweehonderd jaar Burgerlijke Stand: een terugblik. In: *Genealogie*.

Tijdschrift voor familiegeschiedenis. Nr. 4, december 2011.

* *De Coen en Sander Show* op 3FM

De oudste akte van de Burgerlijke Stand in Nederland: opgemaakt op 4 juli 1796 door Jean-Guillaume Nyssen als agent municipal van Margraten, bij het overlijden van Marie Miessen, oud 86 jaar, weduwe van Philippe Caenen.

LENDI MANNENMODE & FIÈRA DONNA DAMESMODE

Kouvenderstraat 13/15

6431 HA Hoensbroek

Tel.: 045- 5212430

Jubileumactiviteiten

In september van dit jaar bestaat onze vereniging vijf jaar en dat zal niet ongemerkt voorbij gaan. Dit heuglijke feit zal omlijst worden met de presentatie van een jubileumboek en een grote heemkundetentoonstelling in kasteel Hoensbroek.

Voor beide zaken zijn de voorbereidingen intussen in volle gang en er wordt hard gewerkt aan het verzamelen van allerlei materiaal.

Jubileumboek

Het jubileumboek zal gaan over ons mooie kasteel Hoensbroek en alles wat er zich in en rondom het kasteel heeft afgespeeld. In het boek zal onder andere uitgebreid aandacht worden besteed aan de restauratie in de jaren na 1927. Ook de heraldiek van het adellijk geslacht van Hoensbroeck zal uitgebreid in full color aan de orde komen. Tot onze grote vreugde hebben we daarbij ook veel medewerking van de conservator van het kasteel en van het Regionaal Archief Rijckheyt. Het belooft een interessant boek te worden met veel tot nu toe onbekend materiaal.

Het boek wordt op vrijdag 7 september a.s. in het kasteel gepresenteerd. Op 8 september ligt het in de winkels voor de prijs van € 24,95.

Intekenen voor het boek

Als u als lid vóór 1 juli a.s. intekent kost het u slechts € 20,00, niet-leden betalen dan € 22,50. Uw naam wordt dan in het boek vermeld. Intekenen en betalen kan met het intekenformulier, dat u kunt downloaden van onze internetsite www.heemkundehoensbroek.nl. Het formulier is ook verkrijgbaar bij onze penningmeester Hein Giesen en bij *The Read Shop* aan de Koven-derstraat. U kunt het bedrag overmaken op onze rekening 3280562 t.n.v. Heemkundevereniging Hoensbroek en het inschrijfformulier inleveren bij onze penningmeester Gouverneur Baron van Hövellplein 13.

VERBOEKET - HYPOTHEKEN & VERZEKERINGEN

Nieuwstraat 6A
6431 KT Hoensbroek
Tel.: 045- 5281760

STURMANS-FAASSEN VERKEERSOPLEIDINGEN

Nieuwstraat 15
6431 KP Hoensbroek
Tel.: 045- 5220166

Heemkundetentoonstelling

De tentoonstelling zal een uitgebreid overzicht geven van wonen, werken en leven in Hoensbroek door de jaren heen. Ook hiervoor zijn de voorbereidingen in volle gang. We kunnen daarbij zeker de hulp van iedereen goed gebruiken, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van allerlei materiaal voor de tentoonstelling: foto's, glazen, tegeltjes, tekeningen, etc. Als u interessante dingen in uw bezit hebt waarvan u denkt dat ze geschikt zouden kunnen zijn of als u de handen uit de mouwen wilt steken om ons te helpen laat het ons dan weten. U kunt het melden bij onze secretaris Wim Kortekaas, per telefoon 045-5217721 of 06-11317861 of per e-mail:

secretaris@heemkundehoensbroek.nl.

U kunt deze items ook afgeven in ons verenigingslokaal aan de Schuinstraat 2a in Maria-Gewanden op elke woensdagavond vanaf 20.00 uur.

De koffie staat klaar.

De opening van de tentoonstelling zal plaatsvinden op vrijdag 7 september a.s. in kasteel Hoensbroek. Bij die gelegenheid zal ook de presentatie van het jubileumboek gebeuren.

Uitbreidende informatie volgt in de loop van de komende maanden.

Rectificatie

In ons vorig nummer, jaargang 5 nummer 1 is een foutje geslopen.

Bij het artikel over ons oude gemeentehuis moet op bladzijde 28 bij de bronvermelding staan: Met dank voor de foto op bladzijde 24 (het aannemerspersoneel) van de familie **Diesen-Penders** en niet Driessen-Penders, zoals abusievelijk is vermeld.

Contributie

2012 is alweer halverwege. Heeft u uw contributie 2012 al betaald? Nee? Dan niet uitstellen maar meteen doen!

U kunt dit bedrag, € 15,00 storten op gironummer 3280562 t.n.v. Heemkundevereniging Hoensbroek, onder vermelding van contributie 2012. Als u onze contributie wel erg bescheiden vindt, zeker gezien de hoge portokosten als u buiten Hoensbroek woont, dan staat het u natuurlijk vrij dit bedrag naar uw eigen goeddunken te verhogen. U kunt natuurlijk ook contant betalen bij onze penningmeester Hein Giesen.

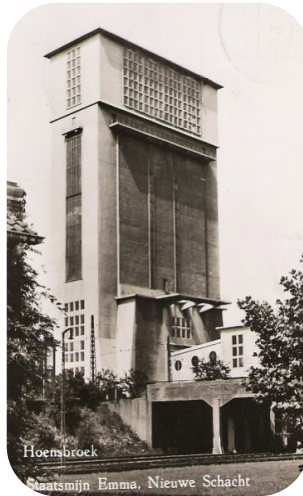
IJSSALON-CROISSANTERIE DE OASE

Kouvenderstraat 65

6431 HB Hoensbroek

Tel. 045- 5226558

De Staatsmijn Emma

Deel 3

Van mijnbouwwet in 1901 tot staatsmijn Emma en de ontwikkeling van Hoensbroek in die jaren.

Door Hein Giesen

De arbeiders

Volgens de gegevens werkten in 1913 bij de gezamenlijke staatsmijnen 3193 personen, waarvan slechts 7 buitenlanders en 76% van Limburgse afkomst. Dus hun planning om het geheel met eigen mensen op te bouwen was zeer goed gelukt, hoewel bij de Limburgers de bereidheid om ondergronds te werken niet al te groot is. In een Hollandse wervingsbrochure uit 1913 staat uitdrukkelijk vermeld dat men zich voor bovengronds werk niet hoeft aan te melden, die zijn in Limburg al ruim voorhanden. Gezocht worden gezonde jonge mannen tussen 18 en 25 jaar voor het ondergrondse werk. Het aanvangsloon is dan fl. 1,80 per werkdag van 8,5 uur voor mannen zonder ondergrondse ervaring. Bij gebleken geschiktheid loopt dit loon binnen een

paar jaar op naar fl. 2,50 tot fl. 3,00 per dag, het loon dat een ervaren mijnwerker meteen verdient.

In die brochure wordt er op gewezen, dat men voor arbeiders van buiten de regio nog geen voldoende woonruimte ter beschikking heeft en dat de voorkeur dus uitgaat naar jonge mannen die hun eventuele gezin nog even thuis laten. Als ontmoediging om meteen met je gezin naar Limburg te komen wijst de brochure erop dat de levensstandaard in de opbloeiende mijnstreek zo duur is, dat het aanvangsloon van fl. 1,80 per dag waarschijnlijk te weinig is om hier met een gezin van rond te komen.

De eerste golf arbeiders die van buiten de regio worden aangetrokken komen pas tijdens de eerste wereldoorlog 1914/1918. Als ten gevolge van die oorlog de vraag naar Limburgse kolen en de kolenprijzen flink stijgen kan de productie hier omhoog. De kolenprijzen stijgen dan omdat de kolenaanvoer uit Duitsland stopt en het westen van Nederland draaide tot dan toe bijna geheel op Duitse kolen vanwege de aanvoer over de Rijn.

De grillige Maas is in die jaren nog niet geschikt voor kolenvervoer per boot. In 1925 begint men met het graven van het 36 kilometer lange Julianakanaal van Borgharen naar Maasbracht (een zogenaamd D.U.W. project (Dienst Uitvoering Werken) om de werklozen aan het werk te zetten) en wordt er in Stein een kolenoverslaghaven aangelegd. Maar het duurt tot 1934 eer het kanaal klaar is en Limburgse kolen per schip naar het westen van Nederland vervoerd worden.

Vele Nederlanders die voorheen in het Duitse Ruhrgebied werkten vluchtten daar voor die wereldoorlog. Zij zijn hier graag geziene arbeiders met ondergrondse ervaring. Uit het armere Noorden van Nederland worden vele werklozen gedwongen om in de Limburgse mijnen te werken. Bij de Limburgers is in deze jaren de animo niet zo groot, de lonen zakken en het smokkelen is in deze oorlogstijd zo winstgevend, dat een avondje smokkelwerk

vaak meer opbrengt dan een week werken.

Mijnpaarden

In 1913 gaan ook de eerste mijnpaarden ondergronds, maar op de Emma zijn door alle jaren heen relatief weinig paarden ingezet. Hoewel er gemeld wordt dat er al vanaf 1930 voor het ondergronds

Het ondergrondse paardenverblijf op de Emma

vervoer op de Emma bijna geen paarden meer gebruikt worden, duurt het toch tot de jaren vijftig voordat de paarden helemaal uit het ondergrondse bedrijf verdwijnen.

Het was precies omschreven hoeveel wagons c.q. kiepwagens deze paarden mochten trekken en zij waren zo aan het donkere werk gewend dat zij feilloos en zonder zich aan stenen te stoten hun route liepen. Volgens de dierenartsrapporten uit die jaren weten we dat hun verzorging zo goed was dat ze even oud werden als de paarden bovengronds.

De mijnstaking in 1917

Het beleid om de mijnen zoveel mogelijk met "eigen" mensen op te bouwen heeft zijn vruchten afgeworpen, want er zijn bijna geen sociale onrusten in de mijnstreek geweest. Tot in 1917. Als de lonen blijven zakken, met wel 50 cent per week (dat was destijds ongeveer 20 % van het loon) wordt het onrustig. De socialistische Nederlandschen Mijnwerkersbond met 1300 leden o.l.v. voorzitter Elffers eist een dagloon van 4 gulden voor het zware ondergrondse werk.

En zij krijgen veel steun uit onverwachte hoek. Bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog in 1914 waren veel Belgische soldaten naar het neutrale Nederland gevlucht. Zij worden geïnterneerd in houten barakken aan de Wenkebachstraat langs het spoor in Treebeek en te werk gesteld in de staatsmijnen.

Deze Belgen, gewend aan de stakingen in de Borinage en het Luikse kolenbekken lopen uit solidariteit voorop bij de door de socialisten georganiseerde mijnstaking van 1917.

Maar hier worden snel harde maatregelen genomen, want binnen een paar dagen waren er 846 stakende Belgen opgepakt en naar kamp Zeist afgevoerd, zonder dat hun gezinnen wisten waar zij waren.

De marechaussee werd ingezet om de werkwilligen te beschermen tegen de vaak molesterende stakers. Deze staking verliep ook heus niet zo gewelddoos als de regionale media in die tijd ons deden voorkomen. In de krant "Het Volk" van 20 juni lezen we zelfs dat de marechaussee vergunning heeft om bij samenscholingen van meer dan 4 personen gebruik te maken van vuurwapens en de blanke sabel en zij hebben destijds, waar no-

dig, hardhandig ingegrepen.

De foto's die in de krant stonden waren allen van marechaussee te paard die de werkwilligen begeleiden en die waren uiteraard niet agressief en blij dat zij beschermd werden tegen de stakers. De volgzame katholieke Limburgse arbeiders stonden nog te zeer onder de invloed van de pastoors en die deden in die jaren zeer zeker niet mee aan een staking met de socialisten.

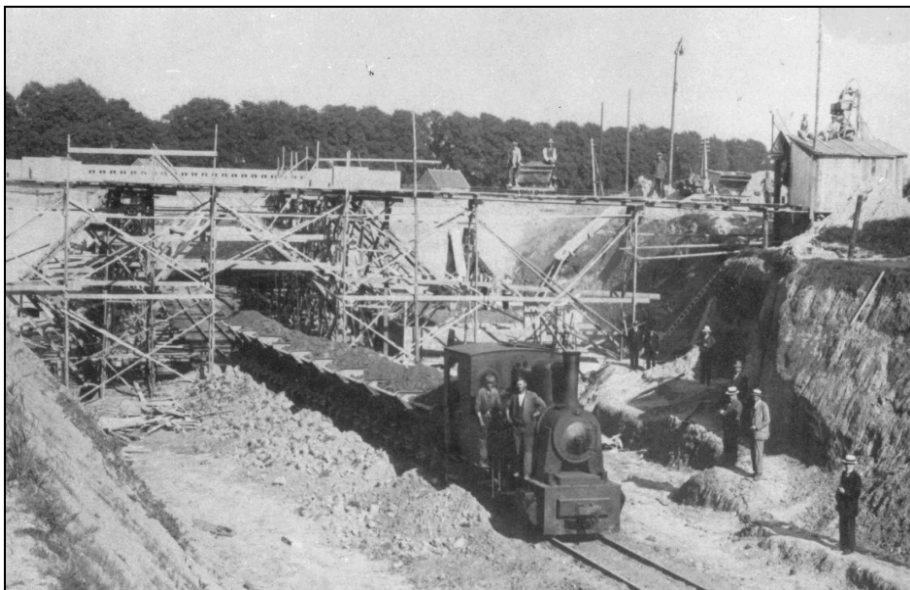
Pas na 1925, als de industriële revolutie goed op gang komt, worden in Limburg de eerste buitenlanders aangetrokken om in de mijnindustrie te komen werken. Vooral Polen, maar die worden in de crisis van de jaren dertig bijna

allemaal ontslagen en zo'n 2400 buitenlandse mijnwerkers moeten ons land weer verlaten.

In 1952 bij het vijftigjarig bestaan van de Staatsmijnen werken op het ondergronds bedrijf van de Emma 5343 man, waarvan 162 beambten.

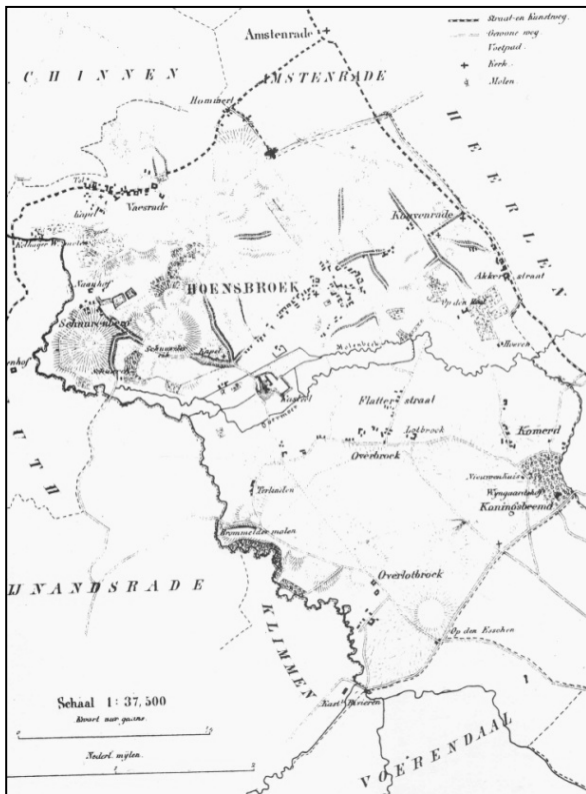
De Carisborg

In 1919 gaat ook de bruinkoolwinning van start. De aanwezigheid van de bruinkool was al geruime tijd bekend maar door de stijgende brandstofprijzen wordt het interessant om ook de bruinkool tot briketten te verwerken.

De 35 meter diepe groeve, er moest eerst een deklaag van ruim 25 meter verwijderd worden, was gelegen aan beide zijden van de Passartweg en de ontginning van de 6 à 7 meter dikke bruinkoollaag van de groeve Carisborg geschiedde vanaf 1923 geheel mechanisch en had in de bloeitijd een productie van 70.000 ton per jaar (dat waren ongeveer 100.00 briketten per dag.) en bood werk aan 150 personen. Daar waar nu het voormalige sportveld van Sportclub Emma ligt, was in die jaren een groeve van 35 meter diep! De slam/slikvijver naast de fietsenloods aan de Passartweg was nog een restgat van die Carisborgafgraving, evenals de vijvers in het groene parkgebied van de Weggebekker en het Heidserpark.

Hoensbroek in ontwikkeling

Het landelijke Hoensbroek, dat bij de Franse bevolkingstelling rond 1800 amper 1100 inwoners had en ten tijde van deze plattegrond uit 1866 ruim 1200 personen telde, had in 1905 nog dezelfde structuur als op deze kaart en slechts 1329 inwoners.

Hoensbroek groeide niet meteen uit zijn voegen door de komst van de Emma, het ging allemaal zoals gepland in de mijnnota van 1901, rustig aan dus. Hoewel de bevolking in 1911 was aangegroeid tot ruim 1642 inwoners, bleef Hoensbroek in die beginfase toch maar een dorpje met een landelijke

structuur en zeker geen "booming" industrieplaats.

Maar die structuur werd aangepast. Er kwamen nieuwe voorzieningen, in 1911 verrees aan de Nieuwstraat een nieuw gemeentehuis met politiepост en scholencomplex alsook de marechausseekazerne. De school aan het kruis werd uitgebreid en er stond een nieuwe grote St. Janskerk te pronken. In 1910 vestigt zich de eerste dokter aan de Nieuwstraat, dr. van Aubel, aan de Dorpsstraat komt in 1913 de apotheek Thomassen en in 1920 start een tweede arts, dr. Widdershoven, zijn huisartsenpraktijk in Hoensbroek. Er komt ook een hulppostkantoor. In 1906 was dit nog een bescheiden bijbaantje voor melkboer Bindels, tegenover de oude st. Janskerk, maar in 1910 komt er al een echt kantoor aan de Amstenraderweg, hulppostkantoor Kouvenrade.

Op aandringen van de staatsmijnen wordt dit kantoor dan verplaatst naar Treebeek en in juni 1919 wordt in het Gezellenhuis aan de Akerstraat, tegenover de ingang van de Emma, een volledig Post- en Telegraafkantoor met de benaming “Hoensbroek-Staatsmijn Emma” gevestigd. Aan de Kouwenderstraat, nabij het Kruis, komt dan het hulppostkantoor “Hoensbroek-Dorp” van Sjang Bindels.

Het Gemeentehuis in 1920

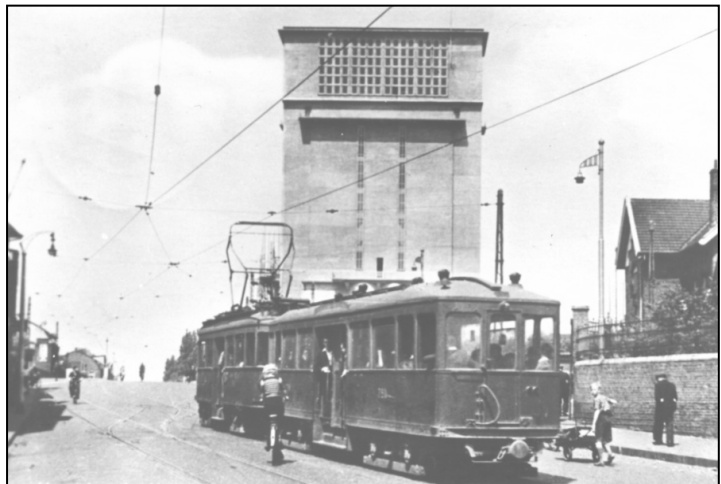
Er waren tot 1913 overigens ook pas 248 woningen door de staatsmijnen gebouwd en die waren ook nog eens voornamelijk voor het hoger personeel en het duurde nog tot in de jaren twintig

voordat in Hoensbroek de eerste straten werden verhard met klinkers.

Tramlijn Heerlen – Sittard

Toen in 1918 de tramlijn over de Akerstraat werd aangelegd, de lijn van Heerlen - Sittard met een aftakking naar Brunssum, liep die tramlijn nog over een onverharde weg.

Een zodanig belangrijke verbindingsweg, die langs de Emma liep waar toen al bijna 10 jaar een bedrijf lag waar ruim 2000 mensen werkten, was toen nog niet eens beklinderd.

De staatsmijnen legden de eerste 5 kilometer van Heerlen tot aan de Emma aan en dit baanvak is in gebruik genomen met een kleine stoomtram, die al snel de bijnaam "het Sjökkelpaerdje" kreeg. Naar verluidt werd bij de steile Schelsberg in Heerlerheide aan de jonge mannen in de tram gevraagd uit te stappen en mee te duwen. Toen in 1922 het hele traject klaar en geëlektrificeerd was, ging het vervoer over naar de pas opgerichte L.T.M. (de Limburgse Tramweg Maatschappij) die rond 1950 deze tramlijn ophief en verving door autobusvervoer.

Wordt vervolgd

Recherche: Hein Bisschops.

Bronnen: archieven Rijkshet Heerlen, RHCL Maastricht en DSM Maastricht, Jubileumboek "1902 Staatsmijnen 1952"

VERSMARKT BEMELMANS

Hoofdstraat 30
6431 LC Hoensbroek
Tel · 045- 5228572

GROND EN GOED MAKELAARDIJ IN AGRARISCH VASTGOED

Nieuwstraat 154
6431 KX Hoensbroek
Tel · 045- 5213468

De Kattesjtert

In het verslag van onze jaarvergadering (zie ons vorig clubblad) heeft u kunnen lezen dat onze voorzitter Paul Borger een voordracht hield over de oorsprong van de naam van de Hoensbroekse carnavalsvereniging, "De Kattesjtert".

Dit was waarschijnlijk de eerste carnavalsvereniging in Hoensbroek, hoewel dit niet zeker is.

Onze speurneus, Hein Bisschops, was voor deze voordracht maar weer eens diep in de archieven gedoken en omdat niet iedereen op die vergadering aanwezig was, heeft hij het hieronder nog maar eens duidelijk op papier gezet.

De naam Kattesjtert was niet zo maar een verzinzel, maar was van oudsher een spotnaam voor "Breuker luuj", die in het midden van de 19e eeuw ontstaan was en alles te maken had met ons aloude schuttersgilde,

St. Sebastianus, een vereniging die in het begin van de twintigste eeuw ter ziele ging. Evenals andere Limburgse schutterijen die vaak nog uit de middeleeuwen stammen, bezat ook ons Hoensbroekse gilde eigen landerijen. In 1753 kreeg de schutterij van de markies voor bewezen diensten "drie percelen van bembtjens genaemende Schuttebembtjens alhier aen het Overbroeck".

Bij de koopakte waren de kapitein Joannes Daniels en de beide luitenants Weren Rietraedt en Willem Senden aanwezig.

De schutters hadden in die jaren blijkbaar al meer dorst dan werklust en hun grondbezit in de natte beemden werd behoorlijk verwaarloosd.

Er groeiden meer kattenstaarten dan gras. Kattenstaart is een hoog opgroeiend onkruid met een taaie lange steel, dat goed gedijt op vochtige grond en zo goed als niet uit te roeien is.

Het was in die roerige jaren in Hoensbroek niet alles pais en vree en menig Gebreuker was de schutterij vijandig gezind en geïnspireerd door het overwoekerde weiland werden de schutters vaak spottend "Kattesjtert" genoemd. Een bejaarde dorpsbewoner vertelde met veel plezier een verhaal dat hij van zijn grootvader had gehoord. Het moet rond het jaar 1850 gebeurd zijn.

Elk jaar op Pinkstermaandag hield de schutterij het koningsvogelschieten.

Toen de schutters zich op deze feestelijke dag, 's morgens vroeg bij het schutterslokaal verzamelden gaven zij een serie welgekozen kernachtige vloeken ten beste. Onbekende vijanden hadden 's nachts de voorgevel van het lokaal kunstig versierd met bossen kattenstaarten en daartussen hing een echte morsdode kat, die aan de staart was opgehangen. Ook de weg van het schutterslokaal naar de schietstang was met kattenstaarten bestrooid. De schutters zijn, ter lering en vermaak van de bevolking, enige uren bezig geweest om Gebrook van kattenstaarten te zuiveren.

In de bejaardenhuizen van Hoensbroek en omgeving weten de oudjes, zelfs 100-jarigen, nog veel te vertellen. Uit hun verhalen blijkt dat ook in hun jeugd gesproken werd over de spotnaam de "Kattesjtert". In een oud school-schrift van geschiedschrijver en meester H.A. Beaujean wordt in een lijst van Limburgse spotnamen de naam "Kattesjtert" voor Hoensbroekenaren vermeld. Zelfs Hoensbroekse notabelen gebruiken de spotnaam in hun correspondentie. In het archief van de Ceramique in Maastricht vond ik in de krant van 14 augustus 1929 een artikel, waarin notaris Beckers een door hem ingezonden stuk ondertekent met de "Kattesjtert".

Het moge duidelijk zijn dat die spotnaam "Kattesjtert" in deze contreien genoegzaam bekend was.

De Carnavalsvereniging de Kattesjtert

In een fotoboek van Sjeng Gerrits vond ik een foto van de carnavalsvereniging de "Kattesjtert". Deze carnavalsvereniging is opgericht in 1948 door enige vaste bezoekers van het Hotel Royal. Dit hotel stond op de hoek Kou-

*C.V. De Kattesjtert in 1950. V.l.n.r.: Jac. Naebers, Theo Beckers, Ed Naebers, Jos Moonen, Hub L'Ortye, Zef van den Bosch en Theij Owsianny.
Zittend: Sjeng Gerards, Cor van Hoof, prins Martin Wijshof, Jo Verstraten en Wiel Snackers.*

venderstraat-Aldenhofstraat, waar nu het politiebureau is. De kastelein was Charles Ritzen, die voorheen zelf Prins Carnaval in Heerlen was geweest. De eerste prins werd uitgeroepen in de zaal Van de Wall (naderhand Kockelkoren) in de Kouvenderstraat. Dit was hierna ook hun clublokaal.

De leden van deze Raad van Elf legden allen 5 gulden bijeen en huurden een wagen waarmee zij in 1948 als enige door Hoensbroek trokken. De mutsen werden gemaakt door de kleermaker Zef van den Bosch. In 1950 werd in samenwerking met de kasteleinsvereniging voor het eerst in Hoensbroek een “grote carnavalsoptocht” georganiseerd. Uit dit initiatief ontstond de carnavalsvereniging “De Sjapevaegers”, die evenals “De Kattesjtert” echter geen lang leven beschoren was. Nog voor 1960 was voor beide carnavalsverenigingen het licht uitgegaan.

Bronnen:

Krantenarchief Centre Ceramique Maastricht.

Collectie H.A. Beaujean, Archief Rijkheyt

Barbeknoelen...

Zoals onze voorzitter op de jaarvergadering al aan de hand had aangegeven, duidde, zijn wij van plan om op zondag 5 augustus 2012 een barbecue voor onze leden te organiseren.

We kunnen voor deze middag gebruik maken van het mooie en gedeeltelijk overkapte terras van speeltuin Maria-Gewanden achter ons verenigingslokaal.

Het voorlopige programma is:

Om 16:00 uur ontvangst van de deelnemers met koffie en vlaai. Na vijven gaat de vlam in de pan en beginnen we te bakken.

Er wordt gezorgd voor een leuk stukje muziek, er zullen frisdranken, bier en wijn verkrijgbaar zijn tegen een passend prijsje en om 21:00 uur sluiten wij dit gezellig samenzijn.

De kosten: belangrijk is altijd "Wat gaat dat kosten?"

Niet veel, slechts twaalf euro (€ 12,00) per persoon incl. koffie of thee.

Interesse? Noteert u dan de datum 5 augustus alvast.

S. V CLEEF - CAFÉ DE PAERDSSTAL
Slakkenstraat 80
6431 NK Hoensbroek
Tel. 045-5213515

DE VOORMAN.

Een beroep dat men in deze tijd niet meer kent.

In vroegere jaren was dit het zogenaamde 'voorwerreke' wat dan inhield het vervoeren met paard en kar of een vierwielige wagen van brandstoffen, huisraad, voedingswaren en landbouwproducten zoals granen, veevoer, hooi en stro.

De persoon die in die tijd dit beroep uitoefende noemde men "de voorman" en het werk wat hij deed "voorwerreke".

Dit beroep was beslist geen licht beroep en ook niet iedereen was hiervoor geschikt.

Als een goede voorman moest men ijverig zijn, eerlijk, plichtsgetrouw en zeker niet te vergeten "moedig", vooral als het ging om zichzelf en de te vervoeren lading op een

eenzaame weg te beschermen. Lichamelijk moest hij ook sterk zijn omdat al zijn transporten door storm en regen gingen, over besneeuwde en gladde wegen en dat was beslist niet gemakkelijk. Bovendien moest hij zacht van aard zijn als het om de omgang met zijn paard ging en als het schichtige paard tot bedaren moest worden gebracht. Ook de onregelmatige levenswijze van de voorman eiste vaak veel van zijn lichamelijke gesteldheid. Soms begonnen de transporten midden in de nacht om de volgende dag tijdig op de afgesproken plaats te kunnen arriveren.

ROB PETERS – MEEL EN GRAANHANDEL

Wijngaardsweg 16
6412PJ Heerlen
Tel • 045- 5226693

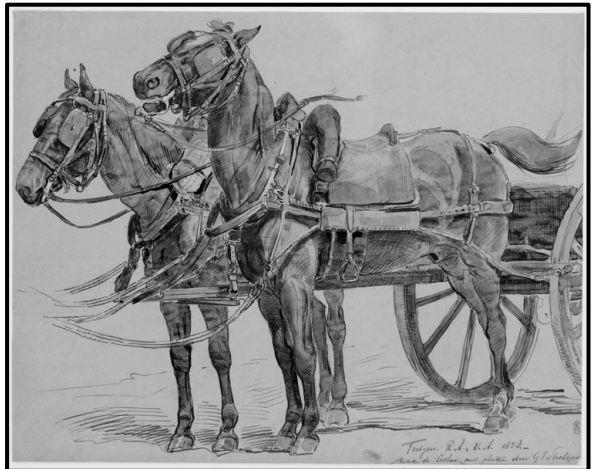
R. DE JONG – AUTOSCHADE

De Koumen 60
6433KD Hoensbroek
Tel • 045- 5210590

Ook gebeurde het weleens dat men noodgedwongen in een herberg moest blijven overnachten, waar dan het paard werd gestald en de voerman een bed met een stromatras werd aangeboden.

De nauwgezetheid van de voerman was in vroegere tijden een vanzelfsprekende zaak, ook al omdat aan het paardentuig veel zorg moest worden besteed. De klingelende tuigbellen en de koperen versierselen op voorhaam en achterhaam moesten immers in het voorbijrijden grote bewondering afdwingen.

Dit laatste was natuurlijk vooral als het transport door een stad plaats vond. In de eeuw die achter ons ligt werden de koperen delen van het paardentuig gepoetst met fijne as van verbrande paardenstaart (onkruid), waaraan zout en azijn waren toegevoegd. Het leer van het paardentuig werd periodiek ingewreven met traan waarin de as van de verbrande haverstro werd gemengd. De traan hield het leder soepel en de verbrande haverstro deed het mooi donker kleuren. In plaats van traan gebruikte men ook wel berkenteer, dit was in die tijd te krijgen bij de drogisterijen. Als het leder mooi donker gekleurd was, staken de koperen versierselen en de bellen zeer goed af.

Uiteraard moest de voermanskar of -wagen ook toonbaar zijn. Hoogsels, karrenbomen en voor- en achterwielen werden met de kwast boerengroen geschilderd. De wielen kregen een beurt met eigen bereide verf van fel-oranje loodmenie en lijnolie. De metalen delen werden natuurlijk volgens oude gewoonten gitzwart geverfd.

De meeste tijd vroeg het regelmatig verzorgen van de paarden. Hiermee wordt niet bedoeld het voederen van het paard maar meer de zorg voor het uiterlijk van het paard. Een goede voerman liet de roskam niet lang rusten. Met vleierende woorden en wat aai- en klopperwerk kreeg het paard geregeld een roskambeurt.

Ook de hoeven van het paard werden bij tijd en wijle schoongemaakt en behandeld met een vet aandoende zwarte pasta.

Onder de kar, beschermd tegen de regen, hing de bekende “rosdeken”, in een zeildoek, dat met vier koorden aan de karrenbodem was bevestigd. Hierin had de voerman voor hem de meest noodzakelijke dingen liggen. Dat waren op de eerste plaats de haverzak, waarin een hoeveelheid haver met kort gehakt stro en fijn gesneden bieten zat. Verder een drinkemmer voor het paard, enige reservekleding voor de voerman en natuurlijk niet te vergeten de eigen “knapzak” (de mondvoorraad). Dan was er nog de alom bekende blauwe geëmailleerde ‘koffietuit’.

Aan een van de karrenbomen hing dan ook nog de ouderwetse petroleum-lamp, bekend in de volksmond onder de naam “petrolsluch”. Voor het toenmalige verkeer was zulk een voor het oog zeer schamele verlichting meer dan voldoende.

VAN OOST VERZEKERINGEN - HYPOTHEKEN

Juliana-Bernhardlaan 8
6432 GW Hoensbroek
Tel · 045-5774741

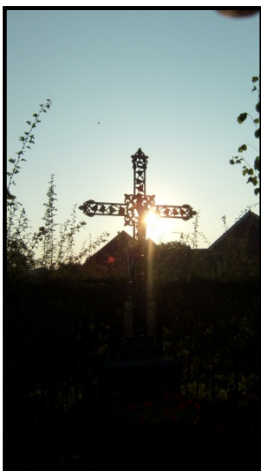
ADMINISTRATIEKANTOOR LABOR

VLOEDSTRAAT 34
6361 XH Nuth
Tel · 045-5650121

Er was genoeg petrol in de lamp voor enkele nachttransporten. Meestal had de voerman een hond als metgezel die hem beschermde indien het nodig mocht zijn. Met dit dier had hij een zeker gevoel van veiligheid, vooral als hij lang na zonsondergang huiswaarts keerde met onder zijn jas verborgen de leren geldbuidel.

Zijn kleding was zeer sober, maar wel degelijk. Manchester jas en broek, deze laatste gestopt in de toen gedragen zware beenkappen, “kemasje” genoemd. Meestal droeg hij zwaar schoeisel met dikke zolen. Een klep, pet of viltlen hoed met een zwarte wollen sjaal beschermden hoofd en hals.

Aan het “voorbret” of aan een der hoogsels van de kar of wagen nam hij steeds een schop en houweel als hulpgereedschap mee, wat in verband met de slechte toestand van de wegen in die tijd beslist noodzakelijk was.

Kwam het transport om de een of andere reden vast te zitten, dan konden de “sjup” en “bikkel” onmiddellijk uitkomst bieden.

Een oud volksgezegde hieromtrent luidde: “iësj de piep aa, da ‘t paerd oet de graaf en daonao gevare” (eerst de pijp opsteken, dan het transport uit de berm en nadien verder trekken).

Dat dit werk niet zonder gevaar was, ondanks het geringe verkeer in die jaren, getuigen nog bepaalde memoriekruisen langs de veld- en verkeerswegen. Zij tekenen nog de plaats waar lang geleden een voerman, mogelijk door een schichtig geworden paard, een triest einde vond.

Leo Meevers Scholte

UITVAARTCENTRUM VAN DEN HOUT

Kathagen 10
6361HG Vaesrade
Tel · 045- 5212004

SCHOENSERVICE & LEDERWAREN LUCHIES

Hoofdstraat 16
6431LC Hoensbroek
Tel · 045-5221703

Begunstigers:

Holtus Verzekeringen & Financieringen Hoensbroek

M. L'Ortye Amstenrade

Punctua & Partners - Accountants Hoensbroek

The READ SHOP Hoensbroek

C. van Tilburg Hoensbroek

van Melick - Heerlijk uit Hoensbroek Hoensbroek

HOWA BINNENHUISDECORATIE

Nieuwstraat 12-14
6431 KT Hoensbroek
Tel. • 045- 5217900

